

РЕЦЕНЗІЯ
доктора наук із соціальних комунікацій, доцента
Мар'їної Олени Юріївни на дисертацію Чень Цзегена
на тему «Книжкова торгівля в соціокомунікаційному середовищі КНР»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Актуальність теми представленого дисертаційного дослідження зумовлена активізацією трансформаційних процесів книжкової індустрії, викликаних глобальними масштабами цифровізації суспільного життя та об'єктивними наслідками пандемії коронавірусу COVID-19. Характерними рисами цих трансформацій стає руйнування сталої системи книжкової справи, традиційно представленої чітко визначеними окремими галузями, діяльність яких спрямована на реалізацію конкретних соціальних функцій, та формування її єдиного інтегрованого простору. На тлі цього відбуваються суттєві зміни у процесах книжкової дистрибуції, які виявляються в оновленні стратегії, диверсифікації форм і каналів, та позначаються інтенсивністю розвитку. Це вимагає системного, всебічного й об'єктивного аналізу та висвітлення проблематики книжкової торгівлі в соціокомунікаційному середовищі.

Враховуючи те, що дисертаційне дослідження проводилось на матеріалах КНР - однієї з найбільших світових країн, яка стрімкими темпами рухається до соціокультурного та економічного процвітання - узагальнення досвіду та визначення подальших перспектив розвитку книжкової торгівлі є актуальним і для України.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації досягається завдяки застосуванню взаємодоповнюючого комплексу методологічного інструментарію соціокультурного, соціокомунікативного, системного, історичного та класифікаційного підходів; методів джерелознавчого пошуку, контент-аналізу, термінологічного та статистичного аналізу, контент-аналізу інтернет-ресурсів, методів моделювання та візуалізації даних.

Представлена дисертаційна робота характеризується наявністю авторської концепції, аргументованістю положень, чіткою послідовністю викладу матеріалів. Структура дисертації відповідає меті та завданням. Дисертаційна робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

Рецензоване дослідження є органічною складовою теми науково-дослідної роботи Харківської державної академії культури «Документально-комунікаційні структури суспільства: інноваційні стратегії розвитку» (Державний реєстраційний № 0109U000512).

Наукова новизна отриманих результатів. Представлена дисертаційна робота Чень Цзегена вирізняється з-поміж інших фахових розвідок, адже проблематика розвитку книжкової торгівлі в соціокомунікаційному середовищі КНР раніше не виступала предметом спеціальних наукових досліджень.

Дисертантом вперше обґрутовано роль держави в розвитку книжкової індустрії КНР; проаналізовано кращі практики виходу з кризового стану, пов'язаного з розповсюдженням COVID-19; виокремлено основні особливості книжкового ринку КНР в умовах цифровізації, які полягають в диверсифікації форматів книжкових видань (друковані, електронні, аудіокниги), послуг, засобів просування, каналів дистрибуції, моделей монетизації, інтеграції галузей книжкової справи в єдиному електронному середовищі, інтеграції галузей книжкової справи з медіа-сфeroю (виникнення медіа-груп), інтеграції видавництв з іншими сферами (медицина, освіта) і створенні інтегрованих платформ, домінуванні потужних книжкових компаній з диверсифікованим бізнесом, зростанні книжкового ринку з суттєвим збільшенням частки інтернет-торгівлі, зростанні читацької активності з тенденцією зростання онлайн читання, активному застосуванні цифрових інструментів (інтернет-технології, великі дані, штучний інтелект, блокчайн, AR, хмарні технології) на всіх стадіях руху авторського твору до користувача; узагальнено стратегії модернізації книжкових магазинів та

запропоновано концептуальну модель ефективного розвитку книжкової торгівлі в сучасному соціокомунікаційному середовищі КНР.

У дисертаційному дослідженні удосконалено періодизацію та оцінку розвитку книжкової справи КНР, терміносистему предметної галузі «книжкова торгівля».

Подальшого розвитку набули: класифікація установ книжкової торгівлі; наукові уявлення щодо переваг електронної книжкової торгівлі у подоланні просторово-часових бар'єрів; обґрунтування щодо ролі держави в розвитку книжкової галузі (справи); уявлення щодо місця теорії книжкової торгівлі в системі книгознавчого знання.

Практичне значення рецензованого дослідження полягає в тому, що обґрунтовані дисертантом основні положення, висновки та рекомендації можна використовувати в стратегічному плануванні; у подальших наукових дослідженнях з книгознавства, теорії й історії соціальних комунікацій; у навчальному процесі закладів освіти, які готують фахівців для книжкової індустрії. Зокрема, як свідчить акт про впровадження, основні результати дисертаційного дослідження реалізовані у межах освітніх програм на бакалавраті та в магістратурі зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» в Харківській державній академії культури.

Повнота викладеного матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Аналіз публікацій засвідчив їхню відповідність вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Зокрема, серед 8 публікацій є: 3 наукові статті у фахових виданнях України та 5 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій. Усі публікації є одноосібними.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно. Усі наукові результати та висновки одержані дисертантом особисто.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність установленим вимогам щодо оформлення. Структура дисертації Чень Цзегена зумовлена метою та завданнями дослідження, включає анотацію,

вступ, три розділи, кожний з яких є результатом відповіді на чітко сформульовані наукові завдання, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, наведено зв'язок роботи з науковими темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологію, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, представлено особистий внесок здобувача.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади дослідження книжкової торгівлі як соціокомунікаційного феномену»**, який складається з двох підрозділів, проаналізовано стан наукової розробленості проблем книжкової торгівлі в соціокомунікаційному середовищі КНР; обґрунтовано вибір комплексу наукових підходів і методів, які дозволили уникнути фрагментарності й описовості при проведенні дослідження; проведено термінологічний аналіз поняття «книжкова торгівля».

У другому розділі **«Особливості функціонування книжкової справи КНР»**, який складається з трьох підрозділів, представлено огляд основних етапів розвитку книжкової справи КНР; розглянуто організацію та управління книжковою справою та проаналізовано книжкову торгівлю як складову книжкової справи.

Автором сформоване концептуальне бачення історичних та сучасних тенденцій розвитку книжкової справи в сучасному Китаї, обґрунтована класифікація книжкової торгівлі як системи, що складається з окремих елементів, які знаходяться один з одним у взаємозв'язку.

У третьому розділі **«Книжкова торгівля КНР в умовах цифрових трансформацій»**, який складається з трьох підрозділів, дисертантом обґрунтовано, що сучасний стан і перспективи подальшого розвитку книжкового ринку Китаю повністю визначаються процесами цифровізації, а успішність окремих суб'єктів на цьому ринку напряму залежить від їх спроможності трансформувати свою діяльність відповідно до цих процесів, що нині охоплюють майже всі сфери життєдіяльності суспільства.

У загальних висновках підсумовано основні наукові результати дисертаційного дослідження, які доводять, що поставлені мета та завдання дослідження були досягнуті та виконані в повному обсязі.

Список використаних джерел свідчить про різноманітність опрацьованої здобувачем джерельної бази. Він містить перелік з 209 найменувань закордонних та українських праць, які стали науково-теоретичною основою представленого дослідження.

Основний зміст викладено на 171 сторінці, загальний обсяг дисертаційної роботи складає 202 сторінки, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. У роботі представлено 4 додатки на 8 сторінках.

Загальні висновки до роботи є аргументованими та зваженими.

Відсутність порушення академічної добросередності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність свідчить про відсутність академічного плагіату та порушень дисертантом принципів академічної добросередності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Задля об'єктивності варто висловити зауваження, а радше побажання:

1) У роботі однією зі складових моделі ефективного функціонування книжкової торгівлі КНР визначено зростання читацької активності. Цей же аспект виокремлено серед основних тенденцій, які сприяють розвитку книжкової індустрії КНР, проте з матеріалів дисертації не зрозуміло на основі якої доказової бази були зроблені таки висновки та якими є реальні показники зростання читацької активності в КНР.

2) Поглибити здобуті результати дослідження могли б наведені в тесті роботи кількісні показники, які демонструють особливості трансформації книжкового ринку КНР, наприклад, динаміку зростання обсягу книжкового ринку в останні роки або співвідношення форматів книжкових видань (друковані, електронні, аудіокниги).

Наведені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Таким чином, дисертація Чень Цзегена повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Чень Цзегена «Книжкова торгівля в соціокомунікаційному середовищі КНР», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, є актуальною завершеною науковою працею, містить наукову новизну, практичну значущість, ряд достовірних наукових результатів, отже автор дисертації Чень Цзеген заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Рецензент,
доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент, завідувач кафедри
цифрових комунікацій та
інформаційних досліджень

Олена МАР'ЇНА

